

Tõe Sõnumid

10. aastakäik.

Tallinnas, 1926.

Nr. 11.

Tõe paawstluse, Euroopa ja Ameerika kohta

„Jumala weskid jahwatawad pikkamisi,“ ütleb wanafõna. Ja siiski ei möödu midagi kiiremalt kui aeg ja ühes ajaga ka ajaloolit maailma arenemine. Iga möödnud aja-järguga on ka osa ajalugu ühenduses. Rest mööduwat ajawoolu on suur Jumal maailmale orienteerumiseks oma kindla prohwetliku sõna annud.

Sellest kindlasti, prohwetlikust sõnast wõib täna tema täideminetu kohta sedasama öelda, mis wanastigi tõsi oli ja mis prohwetitele ette pandud küsimuse peale järgmiste sõnadega wastati: „Sest nägemine on seatud aja peale ja ruttab otsa poole, ega waleta mitte; kui see wiibib, siis oota seda, sest see tuleb wististi, ei see jää järele.“ Habak. 2, 3.

Wõttis peaaegu 4000 aastat, kuni esimene töotus — naise-seemnest — täide läks. Wanas ja Uues Testamendis ettekuulutatud maailma riigid ja ususiisteedid, mis sugused üksteise järele pidid tulema, tarwitasid enda wäljakujundamiseks aastasadu, alates Pabelist kuni Rooma riigini, Islami õpetuse algusest, kümne riigi tekkimisest Euroopas,

mis sugused Rooma riigi waremestelt tekkisid, kuni Ameerika leidmiseni.

Ameerika seisab täna ajaloo arenemiskäigu esiaastmel. Prohwetlikus sõnas esita-

takse Ameerikat ühe metsalifega, kellel 2 talle sarwe. Ilm. 13, 11.

Üheski teises riigis ei ole usulise ja kodanlise wabaduse põhimõtted nõnda lamba iseloomule wastawalt, rahwa kokkuseadmisel ja teadmisel, alustatud kui Ameerika Ühisriikides. Prohwetliku kuu lutuse selle wõimu kohta, mis maa seest ülesse tõusis, käiw osa on juba ammu täide läinud. Ameerika seisab täna kogu oma mõjuga elawalt tõelike silme ees. See on nii mõnesti suhtes Jumala ettenägewuse maa.

Ilm. 13. peatükis on aga ka weel ühest teisest metsalifest jutt, nimelt Euroopast, nendest wana Rooma riigi waremestelt ülestõus-

nud osariikidest ja sellest wõimust, mis sugusele kümne sarwe ehk riigi seast 42. prohwetlikus kuus ehk 1260. aastaks tagasi samise wõim pidi antama. See oli paawsti wõim. See on see wõim, mis su-

Wida ihaldatasse: Hispaania saadik, Ameerikas, teretab Toledo kardinaali põlwitades ja sõrmust suudeldes. (Fotoaktuell).

gune wana paganliku Rooma põhimõtteid, mis kodanline ja usuline sallimatus on, kehastab.

Ameerika on otsekohese oma kodanlike ja usulise vabaduse sellelt metsalifelt saanud, mis sugusest Imlutamise raamatu 13. peatükis on kirjutatud. Ameerika riigi alustajad tahtsid korraldada walitsust ilma kuningata ja kirikut ilma paawstita ehk riigikirikuta, sest et see walitsuse süsteem wanas Euroopas nende hirmsate usu- ja südame-tunnistuse tagatuse ja rõhumiste põhjuseks oli olnud, mille sunnil nemadki olid Euroopast lahkunud, et Ameerikase ajuda.

Ujal, mil Ameerika, kes Jumalast rikkalikult õnnistatud, õiges sibil edasi arenes ja awalikkuse ette ilmus, sai see esimene metsaline Euroopas selle surma haawa, mis sugusest aga prohwetikuulutus ütleb, et see jällegi ärapanema saab. Ja kui see tähtis sündmus ajaloos awalikuks saab, siis peawad kahesarmelise, tallejarnatse metsalife maal püüded awalikuks saama, mis selle poole on sihitud, et maa ja kes seal peal elawad, esimest metsalist kummardama hakkawad, kelle surma haaw oli terweks saanud. Selle surma-haawa terweksaamine on praegu juba täideläinud. Suur maailma sõda on ka siin tähelepanemistärt mõju awaldanud.

Objektiivselt waadatuna, on kõik, nii wõitjad kui wõidetud riigid mitme aastalife sõja läbi nii majanduslifel kui moraalifel koledat kahju saanud, nagu seda häwitatud majandus, suured sotsiaal sõjad ja kõige esirinnas see suur tööpuudus Euroopas tõendawad.

Kuid ainsam suur wõitja, enam kui ühel alal, oli paawstlus. Ükski wõim pole end neist wapustustest, mis Euroopa läbielas, nõnda rutusti wäljaaitanud kui paawstlik wõim. Enne sõda pidasid ainult üksikud riigid tarwilikuks saadikuid Watikaani juures pidada, kuid praegu on kõik maailma tähtsamad rahwad — nende seas ifegi Hiina ja Jaapan, nõndanimetatud paganlikud riigid — tarwilikuks arwanud enda saadikuid paawsti tooli juures pidada. Wanade riikide kõrwal on weel mitmete uute riikidega lepingud tehtud. Müüd küll mitte enam nõnda awalikult kui wanasti, aga salaja, warjatult, otse wargsti awaldab paawstlik tool oma mõju kõiges maailmas. Faschiism Itaalias, on samuti paawstluse tõwendamiseks oma mõju awaldanud ja

loomulikult on see paawstile ka wälismaail mõjuwõimu kinnitanud.

Siin juures jätame katoliku wõimu hiljutised asutused, nii kui uued ülikoolid, kloostrid, koolid, kirikud ja n. e. tähelepanemata, sest et see juba kõigil ammu teada on. (Mäituseks on Saksamaal, mis kord usupuhastuse kodumaa oli, katoliku wõimu poolt, wiimaste 21 aasta jooksul, igal aastal läbistifku 141 uut kloostrit ehitatud).

Siin artifiks tahame iseäranis ühe tähelepanemise wäärilife, ajaloolife asja juures peatada, mis seisab otsekoheses ühenduses Imlut. raamatu 13. peatükis leiduwa prohwetikuulutusega, mis alles lõpulikult täideminemata on. Seal on kirjutatud: „Ja ta teeb... et maa ja need, kes seal peal elawad, peawad esimest metsalist kummardama, kelle surma haaw oli paranenud“.

Kirikute ühenduse püüded

Rootsi piiskop, Söderblomi, püüded ühendada kõige maailma protestantlasi, tuli awalikuks 1925 a. Stokholmis ärapeetud kongressil. Siia olid kokku tulnud idamaade kirikute kui ka kogu Ameerika protestantliste koguduste esitajad. Säl waliti üks edasitõotaw nõukogu, kelle ulesandeks on ühenduseloomine ja selle alalhoidmine kogu maailma protestantliste kirikute wahel.

Ka katoliku kirikule oli Stokholmi tulekuks kutse saadetud, mida see aga, soowides kongressi püüetele head edu, wiisakalt tagasi lükkas. See inimese filmadega weikene sarw näeb kaugemale ja teab, et kord tema aeg tuleb. See „igawene Room“ wõib oodata. Paawstlik wõim püüab seda, millele Stokholmis alus pandi, oma kasuks äratarwitada ja ülesehitada.

Stokholmi kongressi peeti selle sama tähe all, kui Nicäa Konziililgi 1600 aastat tagasi, kus inimeseks sündinud Jumala Poega, Jumala Isa olemisega üheks tunnistati ja see põhimõte usu aluseks ules wõeti.

Selle Kristuse sees üksuse põhipõhimõtte all püüdis ka praegune maailma protestantism Stokholmis enda mitmesuguseid püüdeid ja waateid kokku ühendada ning neid maailma sotsiaalsete ja poliitiliste raskuste kõrwaldamiseks tarwitada.

Waewalt oli Stokholmi kongress möödunud siis seadis paawst ühe uue pühapäewa sisse, nimelt „Kristuse kuninga päewa“ 11. detf. 1925 a.

Järgneb.

Üks tähtsamatest ajamärkidest

Selle aasta mai kuul peeti Põhja-Ameerikas, Chicago linnas, katoliiklaste 28. eucharistlik, s. on: leiba ja wiina Kr. ihuks ja vereks muutmise kongressi. See kongress osutus tähtsaks mälestusmärgiks katoliku kirikule jääl maal ja meie võime juureliseda et see oli tähtis kogu maailmale. Paawst teatas kohe pääle kongressi et see suur koosolek Chicagos, on „kõige maailma usku finnitunud ja on eelastmeks ida- ja õhtu maa kirikute ühendamiseks“. Waimulikudest olid kohal 12 kardinaali ja 400 piiskoppi. Esimesest messist (Jumalateenistus), mis wabas õhus toime pandi, oli 350,000 osawõtjat.

Laulukoor koosnes 62.000 lapselt. Room teab nüüd mida temal Ameerikas on oodata ja ta saab ka sellekohaselt tegutsema. „Sunday School Times“ kirjutab oma 19-da mai numbris:

„Päiwil, mil sündmused kiiremalt ja ootamatalt, kui kunagi enne ajaloo, arenewad, — maailmasõda; suurim maawarise mine ajaloo; hirmsam näljahäda mis ialgi enne olnud; suurimad külgehaakawad haigused ajaloo kestel; rahwaste liit; esimene üldstreik, mis kunagi ühel maal ette wõdetud; esimene riigi käsukiri, mis juutidele Palestiinasse asumise võimaldab, mis sugust pärast Korest ei ole olnud, mille mõjul juba ligi 100,000 juuti oma maale on tagasi läinud; demokraatlikud walitsused kõiguwad; walitsewad suguwõtsad nende aujärgedest ära tõugatud; diktaatorid mitmel pool walitsemas; maailm (wälistelt) lennumasina ja raadio kaudu ühte sulanud; Rooma riik oma waretel jälle üleskerkimas — neil päewil on Jumala rahwal mõista, mis sugusele suurele mõjule on katoliku kirik jõudnud“.

Nädalaleht „Time“ kirjutab läheda ülewaate endiste seesuguste kongresside üle, weldes:

„21. katoliiklaste kongress peeti 1910. aastal Montreal'is, püha Anna imetegewa kuu läheduses. Siia oli 750,000 usurändajate hulk kokku tulnud. Kuid see oli siiski Ameerikas asuwa katoliikluse keskpunkti selleks liig kaugele, et igal pool oma mõju täielikult tunda anda“.

Edasi ütleb see leht selle 28. kongressi plaanitamise ja ettevalmistamise kohta, et „weel ial ei ole ühendatud Riikides niisugust hiilgust ja uhkust näha olnud.“

See oli „ajaloo kõrgem tipp“, kirjutab Chicago ajaleht „Herold and Examiner“ ühe päältwaataja kongressikirjelduse päälkirjana, mis suguses kirjelduses järgmisi tabawaid mõtteid edasiantakse:

Üle 1900 aasta tagasi kõndis Kristus läbi Kalilea maa ja selleaja rahwas kumardasid end selleks tema ees, et õnnistust saada. Siis, keda katoliiklastest Kristuse asemiks peetakse, kõndis eile oma esitaja näol Chicago tänowatel, ja sajad tuhanded põlwitajad selleks tema ees, et paawsti asemiku poolt õnnistatud saada. Selle rahwahulga poolt awaldatud meelusus näitab kristliku usu arenemist pea 2000 aasta jooksul.

Paljude aastate kestel on minul võimalus olnud nii kodu- kui wälismaail näha suuri rahwahulke, kes tähtsate sündmuste jaoks olid kokku tulnud.

Mina elasin kaasa „tundmata sõduri“ matuserongi käigu Washingtonis, kus lugemata rahwas koos oli. Ma nägin maailma sõja lõppu lahingu liinide wahel. Ma elasin kaasa sõjariistade rahu allakirjutamise pidustuse Pariisis. Ma olen näinud suuri rahwamasse ühest koos jalgpalli mängu ja teistel wõistlustel, rahwuslistel pidustustel ja usulistel tseremooniatel kuid ma wõin kindlasti welda, et ma ei mäleta end ialgi rahwamasse nõnda liigutatud olema näinud, kui need, kes eile selle modern linna peakirikuga lähedal selleks uulitsale põwili heitsid, et austada selle teenrit, kes 2000 aastat tagasi Kalileas elas ja õpetas“. Room mõistab meisterlikult wälise hiilguse läbi meelte pääle mõjuda.

Nõnda kirjutab ka see kirjutaja edasi: „Mina, Illinoise protestantlise jutlustaja poeg, ei olnud ainsam, kes walas pisaraid selle suure aukartlikkuse ilme pärast mis awaldis sellest protsessioonist osawõtjate naiste nägudel, kui paawsti saadik ja üksteistkümmed teda saatjat kirikuwirsti majesteetlikul sammul uulitsatel käisid. Otse minu ees istus üks kiwistunud näoga juut, kes ajalehe kirjasaatjana tegutses, kelle filmad pisaratega täitusid, kui mina tema tähelepanu meie ümber olewate nunnade waimustusest hiilgawate nägude pääle juhtisin...“

Pühalikkus, palmemeelusus ja hiilgaw wärwirikkus, mis päikese kiirtest walgustatud sai — oli kogu selle 2000 aastat kestnud usulise näitemängu hariutips. Waatleja

sai mulje kui oleks wägew liigutuse hoog uulitsat pidi edasi hõljunud“.

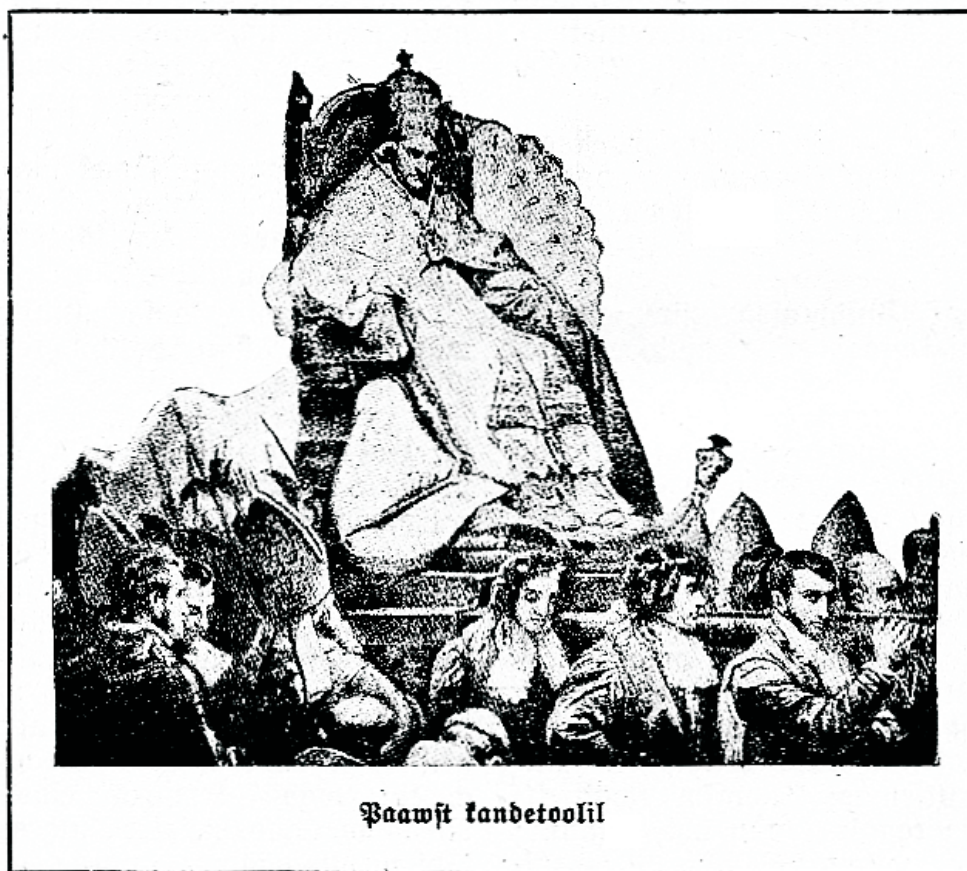
Kas oleks Jeesus, Kristus, see alandlit Ratsareti prohwet, sellel kongressil ilmsiks tulnud uhkustamisest osa wõtnud? Selle pääle wastab Milwaukeees ilmuma ühe ajalehe juhtkiri, Rooma ja tema poliitika üle katoliiklaste kongressi puhul, milles on öeldud:

„Meie ei kahtle, et piiblilit Kristus end niisuguse wälise hülguise wastu, nagu see kulla ja pitsidega ehitatud kirikuwürstide koosolekul awaldus, wõõra tunneks. Need

gressist- osawõtte ja selle hääks kordamine- luks kaasaaitamise eest tänada.

„Kümme aastat tagasi, poleks see wõimalik olnud“, ütles kardinaal. Weel ialgi ajaloos ei ole üksi sündmus selle linna rahwast nõnda ühendanud, kui see. Selles näen mina ühte tähelepanemismäärilisemat aja woolu märki. Aastat kümme tagasi oleks Chicago waewalt küll nii suurt arwu katoliku piiskoppe ilma lahkhelisid awaldamata wastuwõtnud.

See on meile külla tulnud piiskoppide pääle mõju awaldanud ja nemad saawad

Paawst kandetoolil

modern kirikuwürstid ei awalda wähematti waimuliku ega maisetest asjadest ülewamat mõju“.

Room teab, kuidas ta rahwahulke oma mõju alla wõib saada ja nende usulised kongressid pole midagi muud, kui suurejooneline propaganda tegemine maailma katoliseerimiseks. Chicagos teati seda juba ette ära, et Room sellega siin oma eesmärgi saawutab.

Chicago üks ajaleht kirjutab: Kardinal Mundelein wõttis siin eile õhtul soowijaid jutule ja awaldas küsimiste pääle oma arwamist kõnes olewa kongressi kohta. Tema tarwitas ühtlasi kõnelemiswõimalust ka selleks, et mittekatoliiklastest elanikke kon-

seada rõõmusõnumit enda kodumaal laiali laotama“. Lahke katoliku piiskoppide wastuwõtte mittekatoliku rahwa poolt „on üks tähelepanemismäärilisest aja woolu märkidest“.

Need on tõesti tähelepanemise wäärt sõnad. Kuid samuti tähtis on ka ütetus, et „küllastajad seda rõõmu sõnumit oma kodumaal laialilaotawad“.

Room on siin oma katsearwed wäljafirutanud ja teab nüüd küll, mida temal siin maal oodata on. Room teab et praegu on kohasem aeg tema plaanide teostamiseks. Kui Põhja-Ameerika, see tugewam protestantlik riik maailmas, on Roomale wõidetud, siis ei ole temal enam midagi

tarta, waid ta wõib oma pääülesande juure afuda, mis on: kogu maailma alan-damine paawstliku ülewõimu alla.

Seda Jumala riiki, mis Kristus alles oma tulemisel tahab ülesseada, tahab paawst juba nüüd ülesehitada. Riigiwalitsused pea-wad jällegi sõnakuulelikud kiriku tööriistad olema, nagu see pimedal keskajal oli.

Ilmutamise raamatu 13. peatükis, kus Rõigewägewam oma teenrile Rooma wõimu arenemist kirjeldab, on öeldud: „Ja kõik maailm pani seda imeks ja käis metsalise järele... Ja temale anti sõbida pühadega ja neid ära wõita ja temale anti meeletu, kõige suguharu, ja keele ja pagana rahwa üle. Ja teda wõtawad kummardada kõik, kes maa peal elawad „kelle nimed ei ole kirjutatud maailma algusest äratapetud talle eluraamatusse“.

Paawstlik wõim ei suu-rene mitte üksi Ameerikas waid ka teistes maades. Hiljuti tõi üks ajaleht järg-mise teate: „Room 18. juu-nil. Tulewal esmaspäewal saab siin üks waimulik tseremoonia aset leidma, missugusest Hommikumaa kristlikudele usufelstidele suurimat mõjuawaldust oodatakse. Mgr. Moga-dbag, uus Armeenia patriarch Antiochiaist, saab ühe sala-konfistoriumi istangu puhul truudusewannet wanduma“.

Inglismaal istuwad praegu piiskopid finnisse uste taga ja otsus-tawad küsimuse üle, missugusest Inglismaa kiriku saatuse äraoleneb. Wõimalik, et kogu Inglismaa usupuhastustöö üle par-da hei-detakse. See kord on küsimuse all „Hostie“, s. on pühadõhtu sõbmaajal tarwitatawa leiwa austamine, mis messel, nii kui arwatakse, Kristuse ihuks muutuda.

Peagi saab awalikuks, kas Roomasõbra-lik wõi jällegi protestantlik wool Inglismaa kirikus wõidule pääseb.

Sallimatuse waim on, hoolimata seadus-likudest korraldustest usu-südametunnistuse- ja kultuur-küsimuste kohta, ikka weel tegut-semas ja see ei lõpe kunagi. Waimulik wõim on minewikus alati teifiti mõtlejate maha-

rõhujana esinenud, milleks ajaloost lugemata tõendusi leiame. Paawstluse püüded on wä-ga läbipaistwad, ja näitawad selgesti iga sellekohase plaanitsemise lõpusihti. Ew. Luth. Kircheng. 10.1923. kirjutab paawstluse püüete kohta, ühenduses Stokholmi kongressiga: „Kui Rooma paawst oma uue püha, mida ta usupuhastuse püha aja peale määranud, tegelikult maksma paneb ja kui ta siis selle põhilause üleswõtab, et alates praegusest ajast peab Kristust üle kõikide maisete ja ilmalikkude olukordade Kuningaks määra-

tama, ja kui ta siis sellest järeldab, et aujärjed, wal-litsused ja rahwad Kris-tuse maapealse asemiku sõna peawad kuulma, siis on see põhimõtteliselt sama nõudmine, mis Stokholmi kongressil D. Ihmeli poolt ettetoodi, ainult teise te-geliku otsaga ja ei saa puuduma inimesi, kes asja seesugust terawotsa kõige-kohasemaks ja praktilise-maks „Kristuse troonile asetamise wiisiks praegusel ajal“, saawad pidama.

Paneme seepärast tä-hele Pauluse manitsust, kes ütleb: „Seepärast nüüd, ärgem magagem ka mitte, kui teised, waid walwagem ning igem kasiwad... ehi-tatud usu ja armastuse raudriididega ja raudküba-raga, see on õnnistuse loo-tusega“.

Jumala sõna näitab, et need, kes kord igawese elu saawad, metsalist on

tunnud ja tema tegewuse wastu wõidelnud. „Ja ma nägin otsegu klaasmerd tulega se-gatud, ja neid, kes wõimust said metsalise peale ja tema kaju peale ja tema märgi peale ja tema nime aru peale, need seisid klaasmerde ääres ja Jumala kandleid olid nende käes. Ja nemad lausid Jumala su-lase, Mosese laulu ja talle laulu ja ütlesid: Suured ja imelikud on sinu teod, Issand, Jumal, ja Rõigewägewam! Õiged ja tõsi-fed on sinu teed, ja pühade kuningas.

Tõesti on aeg käes, mil kõik, kes end kristlaseks peawad, ülesärkafid ja otsusta-walt Kristuse poolele asetufid. Room on ühte suurt sõjakäiku alustanud ja ainult Kristuse wäes wõime walewõimudele wastu seista.

Ja ma nägin ühe teise ingli kesk taewast lenda-wat, sel oli igawene ewan-gelium, et ta seda pidi kuulutama neile, kes maa peal elawad, ja kõigile paganatele, ja suguharu-dele ja keeltele ja rahwas-tele ja ta ütles suure hea-lega:
„Kartke Jumalat ja andke temale auu, sest et tema kohtu tund on tulnud ja kummardage seda, kes on teinud taewa ja maa ja mere ja wee-hallikad“.

Im. 14,7.

Meie wajame rohkem julgust

Meie elame suurel nõutuse päiwi, nii kui meile jumalik kawa Luuka ewangeeliumis, 21. peatükis, 26-damas salmis näitab. Ükskute isikute, kui ka rahwaste elus on asjaolud mængus, mis sugufesed igatõhele mõtelda annawad. Kui paljud inimesed elu wõitluselks jõudu kaotawad, seda nätab enesetapmise epideemia. Mõtleme aga: see kõik on waewa hakatus; kuis saab aga siis lugu olema, kui wiimase wiletsuse seitse nuhtlust wälja walatakse? Ükski sulg ei suuda tulewaid olufordi kirjeldada.

Oleksid kümne maakuulajat tol ajal rohkem julgust esitanud, kindlasti ei oleks Israeli rahwas Kanaani piiril nii arglik olnud. Olugi et Joosua ja Kaaleb usujulged mehed olid, pidi neljakümne aastase kõrbereisu ajal Jumal neile walgust õpetama. Jof. 1, 6, 9, 18.

Kaabi julge tunnistus aitas selleks palju kaasa, et rahwas üle Jordani läksid, et üht kindlust teise järele ärawõita. „Ja meie oleme seda kuulnud, ja meie süda on ära sulanud ja südant (Saksa keeles: julgust) ei ole tepe ühegi sees teie pärast, sest Jehoowa, teie Jumal on üks Jumal ülewal taewas ja all maa peal.“ Jofua, 2, 11. Selle peale waatamata, et Jeeriko rahwas oma kõrgete müüride taga kindlas warjupaigas end tundsid, oli siiski nende süda arg ning üategi julgust nende sees.

Israeli edasine ajalugu näitab, mõningate wäheste wäljawõtetega, kuidas igaüks Jumalast äralangemise läbi oma julguse ümberolewate wõimsate waenlaste wastu kaotas. Kuningas Jofawat näitas suurt julgust sellega üles, et ta kõik kõrged paigad (ebajumalate templid) ja hiied Juda maalt ära kaotas. 2. Mja r. 17, 6. Ka Kideoni wäike hulk wõis enam korda saata, kui 31.700 arga. Kohum. 6, 7. Ka preester Jofada oli julgust mõrtsukameelse kuninganna wastu astuda. 2. Mja raam, 23, 1.

Kuidas on aga meiega lugu käesolewail tõsistel aegadel usuasjus? Organisatsioonid, rahalised wahendid, intelligents on kindlad abindud wõitluses Jumala tõe eest; aga mis kasu on sellest kui wõitlejatel siiski julgus puudub? Ja nüüd mõningad põhjused, miks meie niisugust usujulgust wajame. Selles wõitluses on kaalu peal kõigekõrgem ja suurem, nimelt hinge õnnistus. Kui ühel lapsel kõrge mere peal mængupall üle parda merre kukub, pole julgust waja, et selle wäljatoomiseks järelehüpata; kukub aga sinu laps

merre, siis katsuksid sina, kõik oma ihujõudu kokkuwõttes, oma armsamat peasta. Sellepärast maksab, kui lammastel lest hunte, wälja minna, et hingesid peasta. Oh kui palju arge ja kartlikke on olemas siis, — kui waja on oma usuwärwi tunnistada. Sellepärast peame meie omas asjas kindlusele olema, et Jeesus minu eest kannatanud ja surnud on ja sellepärast minu ainus peastja ja Lunastaja olla wõib.

Waatleme neid arwuta ustawaid tunnistajaid, kes oma elu julgesti toledate piinamiste läbi tagapiisajate poolt, äraandisid. „Arge nüüd heitke mitte ära oma julgust“ hüüab apostel meile. Ebrea 10, 35. „Pange tähele seda, kes niisugust wasturääkimist patustelt enese wastu on kannatanud, et teie ära ei wäsi ja oma hingedes nõrgaks ei lähe“. Peatükk 12, 3. Kui keiser Juliaanus uskus, et tema kristlust ära kaotada wõib, ütles üks tema suurtest meestest talle: „Meil on häbi, oh tseesar, kristlased naerawad meie farmuse üle ja saawad ise weel kindlamaks“.

Kui Paulust wangina Rooma weeti ja tema pika reisu järele oma usuwendi wastu tulema nägi, siis sai ta julgust. Ap. t. 28, 15. Mõtleme selle suure apostli peale suurde maailmalinna astumise ja werejänulise keiser Nero ette minemise puhul. Ja siiski peab nüüd Pauluse tunnistamise ees paganlik filosoofia ja õpetus tolmuga warisema, sest ta oli kindel, et rahwale ükski asi enam õnnituseks ei teeni, kui ainult ristilöödud Jeesus Kristus. Sarnased usufangelased ei tee hüüdlause järele: „Hoia ennast“, waid nende siht on Jumala Sõna kaheteralise mõdgaga tegu kordasaata. „See on ju sinu töö, oh suur Jumal“, palus Luther südamlitult tol ööl, enne kui ta julgesti tunnistada wõis: „Teifiti ma ei wõi; Jumal aidaks mind, Amen!“

Lõpuks mõned tähtsad küsimused kirjutajale ja lugejale: Kas meil on küllalt julgust energiliselt „ei“ ütelda, kui lohisejad mitmesuguse kergemeelsusega ja pealiskaudsusega meie kristlikku elu arwestada püüawad; ehk kas on meil julgust pilkajate eest tunnistust meie Issanda ja Meistri auks tuua? Kas on meil julgust ülestunnistada, kui meie rumalustesse ja pattudesse langenud oleme, üht otsekõhest meeleparandamist sellega wäljendada, et meie warastatud ehk rööwitud omandust omanikule tagasi wiime? Seda kõike on aga usklikul waja. Nii siis rohkem julgust... G. F. Hörner.

Katoliku kiriku piibli wastajest ekſiõpetusest

Ebatõde on see kui õpetatakse:

1) Et püha Kirj ei ſisalda kõike, mida inimesele õndsaks saamiseks tarwis on. 2. Tim. 3, 16, 17; Laul 19, 8, 9; 119, 9, 11.

2) Et kõigil pole tarwis piiblit lugeda. Joan. 5, 39; Jef. 34, 16; Jef. 1, 8; Ap. t. 17, 11.

3) Et kiriklik suusõna õpetus üle piibli õpetuse olla. Mark. 7, 7—9; Matt. 15, 3, 9, 13; 5. Moſ. 4, 2; Jlm. 22, 18, 19.

4) Et Peetrus olla olnud Kristuse asemil ja kiriku pea. Ew. 4, 5; 1. Peetr. 5, 1—4; 1. Kor. 3, 11.

5) Et waimulikud ei tohi abielluda. 1. Tim. 3, 2; 4, 1, 3, esim. oſa.

6) Et paawstivalitsus olla piibli õpetuse alusel, Peetruse asemikuks määratud. 1. Kor. 1, 12, 13.

7) Et inimestel enam kui üks eestkoſtja Iſa juures on. 1. Tim. 2, 5; 1. Joan. 2, 1; Ebr. 8, 1, 2.

8) Et preestrid wõiwad pattuſid andeks anda. Jef. 43, 25; 44, 22; Ebr. 7, 26.

9) Et ainult preestritele tunnistatud pattud wõib andeks saada. Mark. 2, 67; Matt. 6, 12; Ebr. 7, 25.

10) Et Kristuse ohwer peab saama iga päew meſe läbi uuendatud wõi korratud. Ebr. 9, 25—28; 10, 14, 18.

11) Et preester meſe ajal leiwa Kristuse ihuks ja wiina wereks wõib muuta. 1. Kor. 10, 14, 16, 17.

12) Et meie Maria poole peakſime palwatama (milleks meil piiblis ainsamatti näitust pole). Ainult Jumal-Iſa ja Poeg on austamiswäärilised. Jlm. 19, 10.

13) Et Maria meie eest paluda wõi meid õndsaks teha wõib. Ap. t. 4, 10—12; Ebr. 7, 25.

14) Et (peale Enofi, Moſeſe ja Elia) meile teatud pühad iſikud juba taewas ja meie eestkoſtjad on. Ebr. 9, 39, 40; Eſef. 14, 14.

15) Et meie hea tegude läbi eneste pattu wõime ärataſuda ja igawest elu ärateenida. Ew. 2, 8, 9; Tiit 3, 5; Rom. 3, 23, 24.

16) Et pikad palwed ja neude teatud korrad ülelugemine (roosikrants) Jumala meelepärast olla. Matt. 6, 7.

17) Et Jumala käskude muutmine püha Waimu poolt olla teostatud. Dan. 7, 25; Jef. 24, 5; Matt. 5, 19.

18) Et pühapäew (päikese päew) „Jehowa päew“ olla. 1. Moſ. 1, 1—3; 2. Moſ. 20, 8—11; 31, 13; Jef. 58, 13; Mark. 2, 27—28.

19) Et laste ristimine piibli õpetus olla. Mark. 16, 15, 16; 1. Peetr. 3, 21.

20) Et usklikude lapsed ilma ristimata õndsaks ei ſaa. Mark. 10, 13, 14; 1. Kor. 7, 14.

21) Et ristimisel wett pealeriputamine püha Kirja järele õige ristimine olla. Rom. 6, 3—6; Tiit. 3, 5.

22) Et ainult katoliku kirik wõib õndsaks teha. Joan. 10, 7—9; Jak. 4, 12.

23) Et kirik wõib „ketsereid“ tagakiusata ja tappa. Joan. 8, 44; Luf. 9, 54—56; Matt. 20, 26.

24) Et paawſt on ekſimatu. Jak. 6, 2; Laul 53, 3, 4; Job. 4, 17, 18.

25) Et meie peakſime kedagi „pühaks isaks“ hiiudma. Matt. 23, 9; Joan. 17, 11.

26) Et pühadõtsuõmaaja wiina koguduse liigetele ei pea antama. 1. Kor. 11, 26, 28.

27) Et munga ſeiſus ja elu on ſiſeſeatud Jumalast. Luf. 10, 3; Joan. 17, 15; Wil. 2, 15.

28) Et kirik peab wägiwallaga walitſema. Matt. 20, 25—28.

29) Et ſurnute eest peab palwetatama ja ohwrit toodama. 2. Kor. 5, 10.

30) Et ſurnute jäänused (nõndanimetatud pühade meeste luud, riided ja n. e.) wõikſid meile Jumala wäge wõi armu edaſi anda. Jef. 40, 18—24; 44, 9—11; 57, 10—13.

31) Et inimene peale ſurma puhastustulde wiitakse, kus kõik eneste pattudest wabaks ſaawad. Jlm. 22, 12; Room. 2, 2—6; Ebr. 9, 27.

32) Et kirikul õigus on kedagi „õndsaks“ kuulutada. Jak. 4, 12.

33) Et kirik wõib kedagi patuſt wabaks ja õigeks mõista. Rom. 14, 12.

34) Et pühitſetud wee tarwitamine Jumala ees maksew on. Ebr. 9, 8—10.

35) Et „wiimane ſalwimine“ apoſtlike õpetuse alusel tugeada. Jak. 5, 14, 15. (See ſeadlus ei antud mitte ſurmale ettewalmitamiseks, waid usu palwe pidi haige terweks tegema!)

Wälimuselt hiilgaw religioon on ainult uuendamata ſüdamele ligitõmmaw. Katoliku kiriku hiilgawad ehted ja lombed awaldawad äraekſitawat ja nõiduwat mõju, mis läbi paljuid äraekſitatakse, ja weel nõnda üleolewalt, et nad katoliku kirikut taewa wärawaks peawad. Ainult need, kelle jalad tõe alusel, ja kelle ſüda Jumala Waimu läbi on uuendatud, on nende funſtlike mõjude wastu kaitstud.

Rooma katoliku kiriku „pühadused“ ja nende tekkimine

Pühas kirjas õpetatakse meid Jeesust Kristust, kui meie ainsamat wahemeest ja eeskuju hindama. „Kõik peavad Poega austama, nõnda kui nemad Isa austavad; kes ei austa Poega, see ei austa mitte Isa, kes teda on läkitanud“. Joan. 5, 23.

Rooma katoliku kirik on selle jumaliku õpetuse hoopis mahajätnud või jälle teisendanud. Ehk küll pühas Kirjas loeme, et „ühegi muu sees ei ole õnnistust... selle läbi peame õndsaks saama“, kui ainult Jeesuse Kristuse läbi, on nimetatud kirik arwuta muid õndsaks saamise era teesid leidnud ja sisse seadnud, olgu need siis kas neitsi Maarja, või jälle Peetrus, ehk mõned „pühad“ preestrid või papid, j. n. e.

Nende kirikus ei ole Jeesus Kristus A ja D, waid neitsi Maarja. Meil kui kogudusel pole neitsi Maarja wastu midagi: meie hindame teda, kui Jeesuse ema, samuti ka teisi Jumalast walitud tööriistu, aga et Jumala tööriistu jumaldama hakata, selleks ei leia meie piiblist mingit iseäralikku korraldust.

Et katoliku kirikus Maarja A ja D on, leiame järgmistest arwudest: Rooma linnas on 433 kirikut. Wiis nendest on kolmainule pühendatud, wiisteistkümmend Lunastajale, neli Kristuse ristile, kaks sakramentidele, kaks püha Waimule ja 121 ema Maarjale. Rooma linna religiooni üle kirjutab Dean Wford: „Rooma on tõesti kui paganlik linn. Kellad helisewad alati... Mõne wäikese erandiga pole nende kiriku teenistustel kristliku usuga midagi tegemist... üldises rahwa kummardamises on Jumal täiesti wälja jäetud; ka Jumala Poeg pole tõesti austamise all. Nende piltidel kujutatakse igawest Isa ühe mehena ja jumaliku lunastajat wäikese lapsena; nende mõlemate teenimisel ja kummardamisel on üks ja seesama otstarb: suure jumala ema austamine“.

Katoliku emakiriku langemist võib järgnewate katoliku pruukide ja kommete läbi tõendada, misjaguseid Jeesus ega apostlid seadnud pole, waid mis nende poolt kui „pühad kombed“ korraldatud on. Nii seati sisse muuseas: pühitsetud wesi aastal 120 peale Kristust, lepitamine 157, mungaseisus 348, pühapäewa pühitsemine 364, wiimane õlitamine 550, puhastusetuli 593, Maarja ja pühade palumine 715, paawsti jala suudlemine 809, pühaks kuulutamine 993, kellade ristimine 1000, tsölibat (preestrite abiellumise keeld) 1015, andeksandmise

kuulutamine 1119, förwapiht 1210, paawsti effimatus 1870. Need on ainult mõningad „kristlikud õpetused“ katoliku kirikus. Et tema „kristlikud“ õpetused „mittekristlikkudega“ segatud on, siis on temast üks segakirik (Paabel. Ilm. 17, 5) saanud, kuhu kolm süsteemi ühendatud on: judaism, kristlikkus ja paganlus.

Paganatel oli pruugiks mitmesuguseid mälestuseasju koguda ja jumaldada: neid toodi sagedasti templitesse, kus need kogu rahwa austamise osaliseks saiwad. Et kirik paganusega segatud sai, kui pagana keiser Konstantin ristiusu riigiüksus tunnustas ja ümberpöömata paganaid ristida käskis, siis toodi arwuta paganlike kombeid kogudusesse kaasa. Et nüüd sarnaste „pühade jäänuste“ kummardamine suurt poolehoidu leidis, siis algasid preestrid sellega hääd äri tegema. See kurjus lewines nii wäga, et keiser Theodosius aastal 386 sellele tõkteid tegema pidi.

Et need jäänused ka imet tegema pidid, siis ei aidanud Theodosiuse keeld palju. Kõik tahtsid ju imetegijaid „pühade“ jäänuseid saada. Et aga paljud teised ka üht ja seda sama imet tegewat kehaosa soowisid, siis olid preestrid rahwa soowidele wastutulles „abinõusid“ otsima sunnitud, millega rahwa soowe täita ja kirikule sissetulekut suurendada. Sellel teel aga tekkisid üht ja seda sama „püha“ või tema „püha kehaosa“ mitu eksemplaari, kuid kes küsis sellest peaaasi oli see, et rahwale „õndsaks saamise“ tingimisi leida. Kui jõe sarnaste jäänuste kummardamine on ja kui palju kahtlust nende ehtsuses peitub, leiame Calwer'i „Reliquen und Wissenschaft“ (Jäänused ja teadus) järele, et on olemas:

püha Andraase 5 keha, 6 pead, 16 käsiwart, jalga ja kätt; püha Anna 2 keha, 8 pead ja 6 käsiwart; püha Antoniuse 4 keha ja 1 pea; püha Blasiliuse 1 keha ja 5 pead; püha Georg'i 30 keha, püha Luukase 8 keha ja 9 pead, püha Sebastian'i 4 keha, 5 pead ja 13 käsiwart. Endine dominikaanlaste preester, Alphons Wiktör Müller, tõendab, et Jeesusest 13 ülitüha esenahtka olemas olla, milledest üks ühes nabaga Laurentsiuse labelis, Rooma Lateraanis, aastajadaksid alalhoiti ja austati ka olla olemas Jeesuse täielikud mähtmed ja mõned muud asjad tema sünnitamisest. Jeesuse kuube, mille pärast liisku heideti, pühaks kuueks nimetatuna, on leida kuus eksemplaari ja nimelt Eritris, Moswas, Argenteulis, ja isegi Roomas. Kristuse risti naelu on terwed kasti täied olemas, ja risti pilpaid võib, Calwini järele, terwe laewakoorem saada. Peale selle on mõni tuhat pudelit Maarja piisaraid leida jne. Winetel Ed. Mägi.

Awaldused paawstluse kohta

tema poolehoidjate ja wastaste poolt.

I.

Mis on katoliku kirik?

Paawst Pius IV. usutunnistuses leiame järgmise mõõduandwa ütelse Rooma katoliku usu ja kiriku kohta:

„Mina tunnistan püha katoliku apostlikku kirikut, kui kõikide kirikute ema ja walitsejannat“. (Artikkel 10).

Augustin kirjutas 412. aastal:

„Kes ikka katoliku kirikust eemaldatud on, sellel ei ole mõimalist, olgugi et tema elu heasti läheb... Kristuse ühendusest lahutatud olles, igawest elu saada, waid Jumala wiha jääb tema peale“. (Mauriner Ausgabe Nr. 141).

Kes on paawstid?

Ühes kirjas oma saadikule Konstantinoopolise kirjutas paawst Martin V. (1517) enese kohta:

„Kõigepüham ja kõigeõndsam, see, kes taewa wahelõhtunit on, selle maailma Issand, püha Peetruse järelkäija, Issanda poolt wõidetud, uuterwõsumi meister, kuningate isa, maailma waligus“. Giustianus, „Rome as it is“ lehel. 181).

Bonifaatius VIII. seletas aastal 1300. paawstluse juubeli puhul:

„Pole olemas ihtegi teist tseesari, ega kuningat ega keisrit, peale minu, kes ma walitsew paawst ja apostlike järelkäija olen“.

„Meie wõtame sellel maal kõigetõrgema Jumala koha sisse“. (The Encyclical Letters of Leo XIII. lehel. 304).

Paawstil on nii suur tõrgus ja mõju, et ta pole mitte ainult inimene, waid on kui Jumal ja Jumala asetäitja (non sit simplex homo, sed quasi Deus, et Dei vicarius).

Minult paawsti määritakse kõigepühamana... Jumalik monarh, tõrgem wõimulandja ja kõikide kuningas..

Paawstil on nii suur tõrgus ja wõim, et ta Kristusega üks on ja seda sama walituseõigust kujutab, (facial unum et idem tribunal cum Christo) ja mis paawst ikka teeb, itnub kui Jumala iust (ab ore Dei)“. („Promta Bibliotheka“ art. „Papa“).

Paawstide nimed:

„Kõik nimed, mis pühas Kirjas Kristusele antud, mis tema ülemwalitust kirikute üle wäljendawad, antakse ka paawstidele nimedeks“. (Bellarmine „On the Authority of Councils“. II. raamat, peatükk 17).

„Seft ja oled karjane, ja oled arst, ja oled juhataja, ja oled majajä, jah, ja oled teine Jumal maa peal“. (Labbe ja Cossari'l „History of the Councils“ wäljaanne 1672. a. 14 köide 109, 1).

„Waata kuidas end Siitsilia saadikud tema ette (paawst Martin IV.) mahahaidawad hüüdegaga: „Jumala tall, kes maailma patud ärawõtatab“ (Elliot, raamatus: „Horae Apocalypticæ“, IV. köide, 5 peat, 2. leh.)

Paawstide wõim:

Kui kaugele paawstid Issanda manitsusest alandusele lahkunud on, seda näitawad järgmised ajaloolikud tõeasjad:

„Paawsti jala suudlemine — üks austamise akt, mille läbi usklikud temale, kui Kristuse asemikule, oma lugupidamist awaldawad—on juba kahesandamal aastajal leida“. (Catholic Encyclopadia, artikkel „Papa“)

„Paawstil on wõim aegu muuta, kässu kaotada ja üle kõige asjade mõju awaldada e'f kaotada, ka Seesuse eeskirju“. (Katholische Dekretalien)

Siljutise paawsti Benedikt XV. surma puhul kirjutasid ajalehed järgmisi „kaastunde awaldusi“:

Chicago „Tribune“ 23. jaanuaril:

„Usulised mitmetesidused unustati eile ära, kui paawsti surma meie linna protestantliku ja katoliku kirikutes ja sinagoogides mäletati... Ja näib, et bresbiteriaanlaste ja methodistide kantslitest kõlawad mälestusõnad niisama palawad olid, kui preestrite omad .

Senator Schanzer, Itaalia saadik sõjariistade wähendamise konwerentsil, tegi järgnewa wäljenduse:

„Benedikt XV. ootamata surm on üks suur kaotus, mitte üksi paawstlikule aujärjete ja katoliku kirikule, waid kogu maailmale“.

Ülalolewast wäljawõtetest näeme wäga selgesti, missugust au paawstid enesele on saanud, küll enese sisseeadete läbi ja oma poolehoidjate poolt. Järgnewas osas kuuleme paawstide wastaste awaldusi.

II.

Reformatorid:

Luther:

„Mul on rõõm ühe parima asja pärast lanatada... Ma tunnen end juba wabamana, seft ma tean nüüd, et paawst antikrist (Kristuse wastane) on ja tema aujärg on“. D' Aubigne, — II. köide, lht. 120).

Johann Wyliff:

„Tema tuli tundmisele, et paawstlus jumalikust õigusest ära ei olene ja et kirik mingit nähtawat pead ei waja. Ta rääkis ja kirjutas paawstluse ilmalituse muutumise üle ja selle paha mõju tagajärgedest. Ta märkis paawsti antikristina, uhke, maailmameelse preestrina, Roomas“ (Neanderi Saksakeelse ajalugu kristliku usu ja kiriku üle, VI, köide, II. kõige, lht. 258).

„Paljud ewangeeliumi jutlustajad ütlesid awalikult omis jutlustes, et sel päewal, kui Konstantin Rooma maha jäänud, et Konstantinoopolise ajuda, olla antikrist Rooma sisse läinud“. (D' Aubigne, III. köide, lht. 140). Järgneb.

„Tema mõte on, seatud aegu ja kohtuwiisid teistwiisi seada“

Roguja raamatus, 3, 14. 15. loeme järgnewaid sõnu: „Ma tundsin, et kõik mis Jumal teeb, igaweste jääb, sinna ei wõi midagi juurde kaswatada, ega midagi sest ära kaotada; ja seda teeb Jumal, et peab teda kartma. Mis nüüd on, juba see olnud, ja mis weel peab sündima, juba see olnud, ja Jumal otsib seda, kes on taga kiusatud.“ Kaks asja on siin eraldi tähelepanu wäärt. Esiteks: „Et kõik mis Jumal teeb, igaweste jääb“, ja teiseks: „Sinna ei wõi midagi juurde kaswatada, ega midagi sest ära kaotada.“ Inimesed wõiwad küll katsuda seda, mis Jumal rääkinud ja kirjutanud on, muuta aga Jumala filmis on see ikka nii, kuidas ta seda annud on.

Mainitud kirjakohas ütleb: „Mis Jumal teeb, jääb igaweste.“ Tõelise küsimus: Mida on ta teinud? Tema on hingamise päewa sisse seadnud, ja nimelt loomistöö mälestuspäewana ja tema hingamise päewana. 1. Mos. 2, 1—3; Paul 111, 4. Kui Isand selle päewa sisse seadis, õnnistas ja pühitses ta seda. Seda õnnistust ei wõi mingisugune wõim mõne teise päewa peale panna. See jääb seitsmenda päewa peale. Kui Piileam Israeli ärawanduda katsus, ei läinud see tal korda. Miks? Sellepärast, et kiri ütleb: „Kas tema (Jumal) peaks ütlema, ja seda ei peaks tegema? Ja peaks ta rääkima, ja ei peaks seda tõeks saatma?... Jumal on õnnistanud, ei saa mina seda enam tagasi.“ 4. Mos. 23, 19. 20. Jumal õnnistas seitsmendat päewa; tõeste, seda ei saa enam muuta. Edasi ta pühitses seda, ta eraldas teda pühaks otstarweks ära. Ta ütleb: „Ei ma taha oma seadust mitte teotada, ega sest taganeda, mis mu huultelt wälja läinud.“ Paul, 89, 35. Sellepärast peame uskuma, et õige hingamisepäew ikka weel püha on, muidu oleks Jumal walelik.

Küsimine, mis mõnel lugijal üleskerkida wõib, on: Miks peawad siis inimesed püha-päewa, esimest nädala päewa? Kes on selle muutuse teinud? Kes on selle eest wastutaw? Kindlasti mitte Jumal. Kui tema seda ise teinud ei ole, kas peame oletama, et tema poeg, Jeesus Kristus on seda teinud? Wastus: Ei, kindlasti ei. Miks mitte? Ta ütleb: „Mina ja Isa oleme üks,“ ja jälle ütleb ta: „Poeg ei wõi midagi iseenesest teha.“ Sellepärast on wõimata uskuda, et Poeg puhkepäewa, wastu Isa tahtmist, muutnud

oleks. Sarnast asja ei tulnud Õnnistegijale ialgi mõttesse. Muudatus peab siis kellegi teise poolt tehtud olema.

Wõim, kes seda tegi, oli ette kuulutatud.

Ap. teg. 20, 29. 30. annab apostel mõista, et pärast tema lahkumist mõned kogudusest ülestõusma saawad, mitte et puhast ewangeliumi kuulutada, waid et „pööraseid kõnesid“ rääkida ja „jüngrid enese järele meelitada“. Wale jüngrid kujutasiwad koondust, mis sugune kiiresti, arenes. Paulus räägib sellest äralangemisest ühes edasises kirjas, ja selles annab ta mõned tundemärgid, millest seda wõimu äratunda wõib. Ta ütleb: „Kes wastu paneb ja ennast ülendab üle kõige, mis Jumalaks eht Jumala teenistuseks hüütakse, nõnda, et tema otsekui Jumal Jumala templis istub, ja näitab iseennast, otsekui peaks tema Jumal olema.“ 2. Tesl. 2, 4. Pane tähele, selle wõimu juht istub Jumala templis ja nimetab ennast Jumalaks. Prohwet Taaniel nägi sedasama wõimu oma prohwetliku filmaga juba tema päwil. Tan. 7, 8. Ta märkis seda wõimu 25. salmis nelja tõenduse läbi:

1. „Ta wõtab kõigekõrgema wastu sõnu rääkida,“
2. „ja kõigekõrgema pühaid raskete waewata“
3. „ja tema mõte on, seatud aegu ja kohtuwiisid teistwiisi seadida.“
4. „Ja neid antakse ta kätte üheks ajaks, ja kahets ajaks, ja pooleks ajaks.“

Uurime pisut selle wõimu kolme esimest tundemärki. See wõim on seesama, kes Jumala templis istub ja ennast Jumalaks nimetab, sest suuremat teotust ei wõi enam olla, kui see, et ennast Jumalaks arwata. Järgnewad wäljawõtted on selle prohwetikuulutuse otsekohesed tõdenemised:

„Mida Rooma Pontifeks (paawst) lahutab, seda lahutab mitte inimene, waid Jumal; sest paawst ei wõta ainult inimese seisukoha enesele, waid tõisse Jumala seisukoha,“ (Dekretalien Gregors 9.)

„Kõik nimed, mida piiblis Kristusele antakse ja tema waltisust kiriku üle wäljendawad, antakse ka paawstidele.“ (Bellarine, „On the Authority of Councils,“ raamat 2 peat. 17.)

„Sellepärast kannab paawst kolmefordset krooni, kui taewa, maa ja puhastustule kuningas.“ (Promta Bibliotheca, Ferraris, Bd. 6. S. 26 Art. Papa.)

Seesama wõim tõestab ka järgmist osa mainitud prohwetikuulutuses, nimelt: „Ja

õigefõrgema pühafid raskete waewata." Igaiks, kes ajalugu uurinud on, teab, et katoliku kirik tagakiusanud on. Selles kirikus on aga paljud olemas, kes otsekohesed on. Nad ei tea mitte, et nad effiõpetuses asuwad, ja need wäljamõtted ei räägi üffikute liikmete wastu, waid selle wõimu süsteemi wastu. Ühest wäljamõttest jatkub, et selle wõimu tagakiusamist kirjeldada.

"Kirik on tagakiusanud. Ainult wõhit kiriku ajaloos salgab seda... Protestantlasi kiusati Hispaanias ja Prantsusmaal kirikliku wõimude heakõitmisega taga. Meie oleme ilka Hugonottide tagakiusamist ja Hispaania inkwiisitsiooni taanud. Kus ja millal otsekohesest katoliku usku ta leida on, tehakse kohe wale ja effiõpetuse, katoliku usu ja kõikide effiõpetuste wormide wahel lahutust. Kui tema (katoliku kirik) tehaliise wägivalia tarwitamist heaks arwab, tarwitab ta seda. (Western Watchman, St. Louis, 24. detf. 1908.)

Kolmas tunnusmärk on: "Ja tema mõte on seatud aegu ja kohtuwõisfid teistwõisi seadida." Kui laks nimetatud tõendust katoliku kirikut kirjeldawad, siis on wäga kerge uskuda, et ta on ka katsunud aega ja käsku muuta. Ja ta on seda teinud. Piibel ütleb, et ta seda tegema saab, ja kirik ei salga seda. Ta räägib sellest muutusest enese kirjades. Uwaldame siin mõned:

"Oma jumaliku ülesande wõimu läbi on katoliku kirik hingamise päewa pühapäewa peale

ümber ajetanud, (Catholic Mirror, kardinal Gibbinoi ametlik orgaan, 23. sept. 1893.)

"Pühapäew on katoliku sisseseade, ja selle pühitsemise õiguseid wõib ainult katoliku kiriku põhiseadustega kaitsta." (Catholic Press, Sydneyn, Austraalias, 25. aug. 1900)

"Katoliku kirik oli see, kes Jeesuse auteroteedi läbi selle rahu, oma Issanda üffestõusmise meespõidamises, pühapäewi peale pannud on." (Plain Talk to Protestants, von Mgr. Segar)

Maastafadade kstwusel on suur enamus nädala esimest päewa, kui Issanda päewa pühitsenud. Paljud on, nii kui juba nimetatud sai, omas usus otsekohesed olnud. "Zumal on rumaluse (teadmatuse) aega jallinud." Mis aga nüüd? Selle kirjatuiki algfalm ütleb edasi: "Ja Zumal otsib seda, kes on taga kiusatud (saksa keeles: Zumal otsib seda jälle üles, mis möõdalainud on)." Selles näeme, et hingamise päewa tõde lõpuajal jälle maailmale kuulutatama peab. Prohwetid räägiwad sellest. Jef. 58, 12; 56, 1. Tänu Zumalale, et tema ewangeeliumi tõdede hulgas muuseas ka oma päewa, hingamise päewa rahu, maailmale kuulutab. Kui Kristus tuleb, et oma rahwast koguda, siis waatab ta oma lunastud hulga peale ja ütleb: "Siin on pühade kannatus; siin on need, kes Zumala käsufõnu ja Jeesuse usku peawad." Jlm, 14, 12. W. B. Dchs.

Joona ja walaskala

Kui sagedasti on prohwet Joona loo üle naljatatud ja naerdud, ja kui wäga on neid inimesi kahetsetud, kes meie "targal aja-järgul" weel usuwad, et inimene hiiglakala kõhus mõned päewad elada wõida, seni kui ta jälle wälja offendatud saab. Jah, need waesed piiblistusujad usuwad kõik, mis piiblis seisab, kuigi nii mõnigi asi seal fees kahtlane kõlab.

Jah, nii mõeldakse tihti. Meie ei ole iial Joona ja walaskala loo juures kahelnud, waid usume, et see ülitõhtis lugu tõesti sündinud on. Mitte üffi Joonale ei juhtunud seda, waid midagi päris sarnast juhtus 1891. aastal ja kirjutati ühes teaduslikus teoses. Kiri Joona üle on tõena tõendatud ja kahtlejad ning pilkajad peawad oma kõe suu peale panema ja tõfiasjade ees waikima, Toome siin ühe walaskalade püüdja aruande, mis piibelt tõendab.

Pariisis wäljaantawas ajakirjas "Cosmos'es" ilmus 7. märtsil 1896 a. M. P. Courbeti poolt üks huwitaw artikkel selle

üle. Selles artikkis tõendatakse, et M. Joubin teaduse akadeemias ühe aruande ettelugenud oli, milles ette toodi, et walaskala püüdjad sagedasti walaskalafid kinnipüüdnud olla, mis suuremaid elajaid, kui inime, allaneelanud on.

Joubini teaduslise aruande järele on Courbete artikkel, mis "Cosmos'es" ilmus järgmine:

"Teaduslise ekspeditsiooni ajal, mida Monako würst "Printsefs Alice" nimelisel laewal aastal 1895 tegi, püüti Utfooride juures üks hiigla walaskala kinni, kes 13,7 meetert (44 jalga) pikk oli. Enne om surma offendas ta mitu suurem t kala wälja misfugustest kolm rohlem kui üks meeter pikad olid. Nad olid weel terwetena alal hoitud. Kui walaskala kõht lõhki lõigati, leiti see paljude loomade jäänustest täis olemat, mille kogukaal mitte wõhem kui 100 kilogrammi (231 naela) ei olnud".

M. Courbet jatkab siis omas aruandes edasi:

M. Joubini selgestegemise põhjal, teaduslike akadeemia ees, oleme näinud, et sarnane hiigla walaskala, kui see „Printsess Alice“ püüti, fergesti loomi, mis suuremad ja raskemad kui inimene, allaneelata võib. Ka võivad need loomad walaskala kõhus veel elama jääda ja sülitatakse surma filmapigul välja“.

M. Joubini teaduslikest aruandest toob nüüd M. Courbet ühe sündinud loo ette:

„Weebruaris, 1891. saatis walaskalapiiudja laew „Star of the East“ kaks paati meeskonnaga välja, et üht hiiglawalaskala jälgida, kes eemal nähtawale ilmus. Hiigla looma tabas wiskoda ja ta sai surmawalt haawata. Kui ta wiimajel filmapigul veel ringi peffis, sattus üks paat tema jaba alla ja purustati. Madrused kuffusid wette ja ka kaks neist peasteti teiste paatide poolt. Ühe mehe surnukeha leiti ka ülesse, kuid teise mehe oma, nimega James Bartley, ei leitud mitte.

Kui hiiglaloom oli küllalt märganud, ja surm kindel oli, tõmmati teda laewaseinale, ja lahtilõikamine algas, mis ühe päewa ja öö kestis. Kui töö lõpetatud oli, awati ka walaskala magu. Misjagune üllatus oli aga walaskalapiiudjatele see, et nad kala maos oma kadunud seltsimehe, James Bartley, leidsiwad, kes meelemärkusetalt, kuid siiski elus, sääl sees oli.

Neil oli tööd, et teda jälle ellu tuua. Mitu päewa oli ta segane ja ei wõinud ainustki mõistlikku sõna rääkida. Alles kolme nädala järele oli ta juba selge mõistuse juures ja wõis oma läbielu jutustada.

„Ma mäletan veel selgesti seda filmapilkku“, ütles ta, „millal walaskala mind õhtu paiskas. Siis neelas ta mind ja ma leidsin end ühes kõwas, libedas käigus, mille koku-tõmbused mind järjest allapoole surusid. See wältas ainult pisut aega. Siis leidsin ma end ühes suures kotis ja kui ma enese ümber kobasin, sain ma aru, et ma walaskala poolt allaneelatud olin ja tema maos asusin. Ma tundsin üht wäljalannatamata kuumust, ja mulle näis, otsekui oleks mind elawalt keedetud.

Kohutaw mõte, et ma walaskala kõhus surema pean, oli mulle piinaks, ja mu hirm suurenes veel wäikuse läbi, mis mind ümbritses. Lõpuks kadus mu meelemärkus selles kohutawas seisukorras ära“.

James Bartley on, nii kui Inglise lehed juure lisawad, üks tugewamatest walaskala piiudjatest. Aga tema kogemused walaskala kõhus olid nii kohutawad, et ta taga-

fireisul end ühes Londoni haigemajas rawitsema lastma pidi.

Tema üldine terwisline oluford ei saanud selle juhtumise läbi iseäralikult midagi kannatada. Ainuke mõju oli tema naha peal näha, mis maohapniku läbi pruuniks tehtud oli.

„Star of the East“ kapten lisab veel siia juure, et seda tulla sagedasti ette, et wihased walaskalad inimesi allaneelawad; aga see olla esimene ford olnud, mis ta näinud, et ohwer pärast wäljalõikamist jälle ellu on tulnud“.

Sarnase aruande järele kaob ka suuri-mail kahtlejail pilge. Piibel sialdab palju tähelpanuwäärseid aruandeid, mida kõrgete arwustajate poolt wõimatuks loetakse. Aga igal sammul näitab piibel, et ta omas ühikajasjades tõde on. Meie teime hästi, kui meie püha Kirja suurima aukartusega tähelpaneme ja Jumalat palume, et ta aitaks tema sõna uskuda. Üst Jumalasse ilmutab tõde, mis end kõigetäielikumalt Jeesuses wastupeegeldub, muudab meie südame Jumala Poja kaju järele teiseks ja annab meile omaduiji, mis meil Jumala riiki sisseminekiks tarwis on. Selle asemel et piibli üle pilgata, peaks ühes Pauljaga palwetatama: „Lee lahti mu filmad, et ma näen imeasju sinu käsuoetusest“.

R. U. D.

Ühe uskmata wahwus

Kord olid kaks meest Niagara jõel paadiga lõbusõidul. Üks neist oli uskmata ja teine usklik.

Paadis olles westsid nad isekestis juttu ja wähehaawal sõites liuglesid nad allawett edasi. Olles kalda läheduses ei pannud nad jutustades tähelegi, et nad suures hädaohus wiibisid. Tuulehoog oli paadi kalda lähedusest eemale tõufanud kus lained paati kiiresti edasi kandsid ja wee tõmbus neid kosest alla wiia ähwardas.

Enda hädaohuliku seisukohta märgates hakkas uskmata mees kõigest jõust kiskendama ja Jumalat appi hüüdma; teine aga selle wastu haaras kiiresti aerude järele, töötas mõni minut kõigest jõust ja peagi läks tal kord ühest pajupõdsast finnihaarata ja paati kaldale tõmmata. Olles kindlal kohal küsis kristlane oma kaaslaselt mispärast ta nõnda kiskendas ja kartis, sest tema ei ülelnud ju end ei piina ega pörgut uskuwat. „Ja“, kostis uskmata kangelane, „kuiwal maal võib küll uskmata olla, aga Niagara wõudes hädaohus olles, on koguni teine asi“.

Mis on tõde?

Rahetuhande aasta eest küsis Pilatus: „Mis on tõde?“ Joh. 18, 38. See küsimus ei wanane iialgi. Läbi aastasadade on seda küsimust küsitud ja see peab kahtlemata kuni armuaja lõpuni inimeste südames ülesse tärkama.

See küsimus ei ole üksi huwitaw, waid ka ülitähtis; sest meie õndsus oleneb sellest ära, kuidas meie selle peale wastame. Ta on tähtis sellepärast et tänapäew wäga palju eksiarmumisi ja walesid maailmas on. Parim tee eksitusele wastuseismiseks on täielik tõe tundmine. Kes tõde tunneb, sel on üliferge walest arusaada.

Kelle poole peame pöörama, et õiget wastust sellele küsimusele saada? Pilatus küsis Issanda käest. Issand wastas: „Ma olen seks sündinud ja ilmaile tulnud, et ma tõele pean tunnistust andma“. Kristus on kõige tõe allikas, ja et selle küsimuse peale wastust saada, peab tema juure minema. Aga tihti ollakse kaldum oma õpetaja ehk usutunnistuse käest järele pärima.

Piibel annab mõned wastused selle peale, ja huwitaw on näha, et iga wastus ifka rohkem walguft selle küsimuse peale heidab. Toome siin neli wastust ette mis on: 1) „Ja Waim on, kes tunnistab, et waim on tõde“. 1. Joh. 5, 6; 2) „Pühitse neid oma tõde sees; sinu sõna on tõde“. Joh. 17, 17; 3) „Mina olen tee ja tõde ja elu“. Joh. 14, 6; 4) „Su õigus on õigus igaweste ja sinu käsüõpetus on tõde“. Laul 119, 142.

Nimetatud kirjakohtade põhjal on tõde järgmine: Waim, sõna, Kristus ja käst. Waim, kes meid meelearandusele juhüib, wiib meid sõna juure. Kellel sõna on, sellel on selle algandja, nimelt Kristus; ja kellel Kristus on, sellel on tema käst südamel. Kui kallihinnaline on küll tõde. Pole ime, et tark Salomon ütleb: „Osta tõtt, tarkust ja õpetust ja mõistust ja ära müü neid ära“. Rahwas annawad tuhanded ja jälle tuhanded ajalike asjade eest, mis siiski kaduwad on. Mispärast ei ole nad tahtlikud seda õstma, mis igawene on?

Kuidas hinnatakse tõde lõpuajal, ehk kuidas wõetakse seda wastu? Apostel annab meile wastuse. Ta ütleb: „Sest aeg tuleb, et nemad terwet õpetust ei wõta sallida, waid oma eneste himude järele enestele õpetajaid wõtawad koguda, seda mõbda, kui nende kõrwad sügelewad; ja pöörawad kõrwad ära tõde poolt, ja heidawad tühja jutude poole“. 2. Tim. 4, 3. 4. Selle kirjatõha

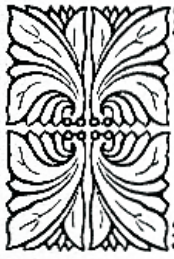
põhjal põlatakse tõde. Nad pöörawad omad kõrwad waimu sõna, Kristuse ja käsu pealt ära; sest need kujukandawad tõde. Kas on see tänapäewne tõsine seisuford? Kui meie otsekohefed olla tahame, siis peame jah üttema. Sõna pole iialgi nii ümber wõltitud, kui tänapäew. Seda ei wõeta enam usualusena wastu. Modernism õpetab, et Kristus sellesamas mõttes Jumala Poeg olla kui meie, inimesed, oleme. Nad kõrwaldawad Jumala Looja aukohalt. Arenemisõpetus wõtub endale 1. Mos. loomisaruande wastase seisukoha. Kristuse jumalust salatakse, tema ülestõusmist eitatakse. Mikspärast sarnased olukorrad? Just sellepärast et Jumala Waim inimestest lahtub. „Minu Waim ei pea mitte igaweste inimeste sees noomima“. 1. Mos. 6, 3. „Nii kui Noa päiwil oli, nii saab see inimese Poja päiwil olema“. Kes piibli inspiratsioon (waimust sisendamist) ei usu, see heidab Kristuse, kui tõsise Looja kõrwale ja tallab Jumala käsku jalgega. Mida apostel Paulus omal ajal ütles: „pöörawad kõrwad ära tõde poolt“, seda nägi ka prohwet Jesaja juba omal ajal. Jes. 59. 13. 14.

Tõde on tõelises Jumala koguduses leida, mis on „tõde sammas ja tugi“. 1. Tim. 3, 15. See on siis wõimalik, kui kogudus ütelusele „Nii ütleb Issand“ rajab.

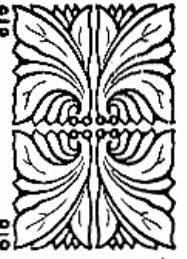
Armas lugeja, misugune on sinu seisuford selle tähtsa küsimuse kohta? Kas oled ja omas elus tõde täielikult wastuwõtnud? Ilma selleta ei wõi sa õndsaks saada. See teeb meid pattudest wabaks, (Joh. 8, 22), annab meile jõudu, et üht wõidurikast elu elada, ja wiib meid wiimaks eesmärgile. Sellepärast peakime alalõpmata paluma: „Läkitä oma walguft ja oma tõde, need juhatagu mind, need saatku mind su püha mäe juure ja su majade juure“. Laul, 43, 3.

Luther ja 10 käsku

„Kõigele endast wäljamõeldud pühadusele seab tema (Luther) wana jumaliku kümme-käsku küünlajala peale... Usja täiskaal sijaldub selles, et tema kümnest kästust kinniharates Jeesuse jälgedesse astus. Tema oli oma mäejutluses kümme käsku kindlustanud ja just sel wiisil, et ta neid warifeeridele nende jumalikus sügawuses araseletas. See oli Lutheri suurim tegu, et ta oma Katekismuses Jeesuse meeles ja waimus araseletatud kümme käsku kristlastele filme ette seadis“. Ew.-L. Kircheng. 1925, nr. 23.

Terwis, kafinus

Elawa õhu tähtsus

Õhk on eluaine, mida ükski ei saa ainult enda jaoks hoida. Võimata on teda kokku kuhjata ja pärast kõrge hinna eest edasi müüa; ta on igale elawale olemusele alati kättesaadaw. „Waba kui õhk“, on ülemat wabaduse mõistet sisaldaw lause.

Õhk on toit ja ei mitte vähema wäärtusega kui leib. Inimesed on elanud nädalate kestel ilma toiduta, mõningad isegi nädala päewad ilma weeta, aga ilma õhuta ei wõi keegi wiitki minutit elada.

Rehase fisehingamisel sisaldab õhk 21 osa hapnikku ja 79 osa lämmastikku; wäljahingamisel aga koosneb ta 16 osast hapnikust, 79 osast lämmastikust ja 5 osast sööhapest.

Hapnik, lämmastik ja sööhape on gaasid. Lämmastik on mõnesugustes segudes hädaohtlik lõhkeaine; aga selles koosseisus, nagu Looja teda õhu koosseisu asetanud, läheb ta kopsu ja säält tagasi wälja, ilma et ta vähematti kahju teeks. Sööhape on gaas, üks äratarwitatud aine, mis toidu ja kudede ärapõlemise läbi inimese sees tekib.

Wäljahingatud õhk sisaldab niiskust, nagu seda, peegli wastu hingates, näeme. Wäga külma ilmaga wäljas olles näeme ise oma hingeõhku, sest et selles sisalduw niiskus saab nähtawaks auruks koondatud.

Üksford juba wäljahingatud õhk ei ole enam teist fõrda fisehingamiseks kohane; sest see on meie ihust eralduwa mürgiga täidetud ja mõjub, seda weel fõrd tagasi hingates, meie kehakudede ülesehitamise peale kahjulikult.

Sellepärast tekitab finnisel toas olef, kus alati ühte ja sedasama õhku fisehingatakse, unist olekut ja peawalu. Weiksed närwirakufesed, mis mürgist uimastatud saawad, püüawad peawalu läbi meeletuletada, et peab selleks wälja mindama, et wärsket õhku fisehingata, ehk seda jälle awatud akna kaudu fisefesta.

Inimesed, kes wähe õhutatud ruumides elawad, ei wõi mitte terwed olla; neil puudub teowõim ja edasipüüdmine; nad jääwad lühitese aja jooksul põduraks ja haigeks.

Keegi ei peaks magama ruumes, kus aknad ja uksed kinni on.

Magamise ajal on meie keharakufesed hoolsasti tegewuses, et päewase töö läbi meie kehakudedesse tekkinud korratust joonde seada, wigastatud kudeosakesi uuendada, ärakulunud rakufesi ja kogunud jätiseid kõrwaldada ja kogu keha järgmise päewatöö jaoks fõrda seada. Magatakse aga nüüd finnisel, õhuta ruumis, siis antakse ülesehitajatele rakufestele, selle asemel, et neile hapnikku ja muud nende töö juures tarwisminewat toitu kättemuretseada, mürki, mis fõit elustawad rakufesed uimaseks teeb. Kui hommikul wäsinult ja halwas meeleolus ülestõustakse, siis on selle põhjuseks asjalu, et need weiksed töölised wäsinud ja uimased on. Akende osalise awamise läbi kogu õõ kestel wõib seda puudust kõrwaldada ja need hoolsad rakufeste uuendajad wõiwad wärsket õhu juurewoolu läbi elustatud ja eneste ülesandele kõlblikuks saada. Siin juures olgu tähendatud, et külm õhk weel mitte wärsket õhku ei ole. Sellepärast peaks iga päew uksed ja aknad awatama, et õhku igas eluruumis, iseäranis aga magadistoas, wärskendatama. Woodi aluskotid, patjad ja pesu peaks iga päew põhjalikult õhutatama. Et meie kogu eluajast pea üks kolmandik woodis mööda saadetakse, siis on wäga tähtis, et woodi ja magadistuba alati puhast ja wärsket hoitakse.

Igakordse hingamise läbi mürgitab üks täiskaswanud inimene ühe waaditäre õhku; iga üks tarwitab ühe tunni jooksul 912 kantmeetrit õhku.

Kui tuleme wäljast kuhugile finnisel ruumi, kus inimesed wiibiwad, siin tunneme sääl sagedasti halba õhku; see tekitab äratarwitatud olluste läbi õhus, mis kopsust wälja hingatakse ja tuletab meile meele, et õhk on ärämürgitatud ja seda ei peaks enam fisehingatama. Külm õhk on fisehingamiseks parem, kui soe õhk. Mõtlemine kui wärskendaw on õhk mõnel külmal hommikul. Alaline sooja õhu fisehingamine mõjub nõrgendawalt inimese peale. Wiibimine wabas õhus on kopsule alati parem, kui kusagil ruumis olemine.

Õhukogud on mäljas alati liikwel ja sellepärast on see wärske ja puhas. Rinnises ruumis läheb see aga halvaks, nii kui wesi seiswas tiigis; temal on tarwis tuult, õhutõmbust ja päikest, muidu ei wõi õhk puhas olla. Halwa õhu pärast ei sure paljud inimesed küll mitte järsku, aga tuhanded surewad pikkamisi just sellepärast, et nad pahaõhulistest ja liiga soojades ruumides elawad ja magawad.

Õhk ja päikesepaiste on Jumala wabadanded ja kõigetarwilikumad ollused inimese keha ülesehituseks. Kui meie takistame õhku ja päikesekiireid tuppaa woolamast, siis oleme ainult ise selles süüdi, kui meie keha rufuhunniks muutub ja lõpuks kokkuwariseb.

Meister, kes inimese on ehitanud, on meelega kopsule liikumisruumi jätnud. Meie pea wõi puusad ei lasse end mitte korseti läbi kokkulisuda; nemad ei tarwita mitte ühel ajal rohkem ruumi, kui teisel, nagu seda hingamisorganide juures näeme. Mingsi teine asi ei edenda meie keha tegewust nõnda, kui terve kops, mis harjutuste läbi on tugewaks kaswatatud. Külma pesemine on sellepärast wäga kasulik, et siis peab sügawamalt ja kiiremalt hingatama; seda tunneme juba siis, kui nägu külma weega kastetakse. Tugewama hingamise ajal woolab rohkem werd kopsu ja see saab siis lühema aja jooksul hapnikuga täidetud.

Hingamisharjutused on kopsu tugewenemiseks wäga hea abinõu; hommikul ja õhtul sügawasti hingamine aitab meie üldisele terwisele palju kaasa, sest et feeläbi mürgid ja äratarwitatud ollused ärapõletatud, wereringjooks kiirendatud, maks ja sooled kõwendatud ja seedimine edendatud saab. Ära istu ialgi õdnestatud rinnaga, waid pea rind ees ja õlad tagapool.

Lähed ja soojast toast külma õhu kätte, siis hinga tingimata läbi nina. On sul külm, siis hinga mõne minuti jooksul sügawasti, see saab sind soojendama. Pikk, sügaw ja kestew hingetõmaus kergendab waludekannatamist ja kõrwaldab tihti luskumise.

Dr. F. M. Rossiter.

Terwisehoid talwel.

Tali läheneb ja ühes sellega muutub ka meie kliima. Külma aastaaeg toob endaga kaasa meie keha jahenemise. Meie püüame end selle eest hoida eluruumide kütmise, soojemate riiete kandmise ja soojust andwate

toiduolluste läbi. See on wäga otstarbekohane ja soowitaw ning selle wastane oluford osutuks kindlasti terwisewastaseks. Kuid samuti kahjulikult muutub ka iga hea asi, kui sellega liialdatakse. Paljud kalduwad jään juures oma toatemperatuuri kestwale kõrgendamisele. Mii leiame mõnikord liiga kõetud tube, mis suguste elanikud ikka weel külma tunde üle kaebawad. Toa läbistifune temperatuur ei peaks aga ialgi üle 19 gr. C. järele tõusma. Soojamõdija ei peaks üheski majas puuduma. Kui liig palju kōetasse, siis muutub õhk liig kergeks ja kuiwaks. Niisugusel juhtumisel peab weega täidetud riistad tuppaa ülesseatama, et seega õhku niisutada. Üks punkt, mida ka kõige külmemal ajal ei pea unustusesse jätama, on toa järjekindel õhutamine. Nõnda kuidas puud ahjus ilma õhu juurewooluta ei põle, samuti ei edene ka inimese kehas toiduolluste muutmine ilma wärske õhu juurewooluta. Inimesed, kes wärske õhu eest hoolt ei kanna, saawad alati külma tunde, peawalu, külmade jalgade ja n. e. üle kaebama. Sellepärast peaks ka kõige külmematel päewadel kahe minuti kestel elutubade ukseid ja aknad lahtipeetama. Minult 2 minutit! Niipalju peaks küll igal ühel oma terwise jaoks aega üle jääma. Mida rohkem meil wärsket õhku elutubades on, seda enam jõuame kõikidele haigustele wastu panna. Ka riietamises peame olema ettewaatlikud, ja selles mitte lihtsalt kalenteri järele käima, waid end iga päewakohase temperatuuri järele riietama. Soojas toas ei peaks ialgi külma kohaseid riideid kantama. Ebaohane on ka ainult oma kehaosa tublisti katta ja käewarred ning jalad, iseäranis aga weel labajalad hooletusesse jätta. Jalad peab alati soojad ja kuiwad hoitama. Jalad nõud peawad wabad olema, et warwastel waba liikumiswõimalus oleks. Waba werewoolu jalgades mõjub hästi kogu keha wereringwoolu peale. Korduw jalgade märjaks saamine ja sellele järgnew külm tekitab wereringwoolu takistusi, iseäranis aga kaelaja kopsuhaiguseid. Kummi segust ja teistest õhukindlastest ainetest riiete kandmine on hügeniliselt kahjulik. Talisport, nii kui: uisutamine ja suusatamine on wäga terwisline, eeldades et jään juures äärmiselt ettewaatlik ollakse ja higistamise järele ei külmeta-

taks. Wärske õhk ja liikumine wabas õhus talwel on meie organismile sama tarwiline, kui suwelgi. Püüame ka külmal maal wõimalikult looduse lapsed olla.

Päewasündmused ajamärkidena

Esimene raadiotogudus Ameerikas. Paljud waimulikud ei jutlusta mitte üksi kirikutes liikmetele-koosolijatele, waid raadio kaudu korraga ka nägemata suurele hulga, kes eneste kodudes raadio wastuwõtte aparaadi kaudu kõnesid kuulawad. Kuid Portlandi jutlustajal, Howard D. Hough'il ei ole ei kirikut, kantslit ega orelit, waid tema tarwitab üüritud raadio-wäljasaate jaama, mida temale tasuta eest kasutada antakse. Ta jutustab igal pühapäewal oma nägemata kuulajatele-toguduseligetele, kes kõigis osariikides laiali elawad. See jutlustaja ei pea peale jutlustamise ühtegi teist ametit waid pühendab loogu oma jõu ja aja sellele uuele ülesandele ja loogu nädala sees olla temal wäga palju kirje kirjutada oma kuulajatele. Tema togudus koosneb liigestest, keda tema pole näinud ja ta elab annetustest mis talle wabatahtlikult saadetakse. Tõesti üks imelik, uue-moeline sisseseade; lihes uute aegadega iluwad ka uued kombad.

Paawstide kroon (tiaara) on juba õige wana! kalfajal wastuwõetud. Esimene paawsti kroon kuulub 10. aastajasse, teine walmistati 13. aastaja algul paawst Nonifag VIII. korraldusel ja kolmas mitte palju hiljem Benedikt XII käsul. Alates sellest ajast ütleb kardinaalidioni dekaan, mil ta tiaara Pontifex Magimus'e pähe paneb, järgnevad pühalikud sõnad: „Wõta wastu kolme krooniga ehitatud tiaara ja tea, et sina oled kuningate ja wõrste isa, maailmanna juhataja, Jeesuse, Kristuse asemil.“ Need kolm krooni, mis sugustest tiaara koosneb, tähendawad paawsti kolmekordset wõimu.

Sonntagsbeilage der Köln. Volksztg 25. 4. 1926.

„Uns Kristus“ — India Krishnamurti „Messiaals“. Indulane, Krishnamurti, kes Inglise- ja Brantsusmaal täieliku Euroopa hariduse on saanud, on minewal pühapäewal Ahyar'is, Madrose lähedal kuulsa India theosoopide juhi Mrs. Besant'i poolt äärmiselt pühalik ude tseremooniade saatelt uueks „Kristuseks“ kuulutatud. Tema peab loogu maailmas õiguse ja rahu riigi ülesse ehitama. Selle püha talituse jaoks olid üle 20.000 saadiku kõigest maailma maadest Ahyar'istokku tulnud.

Seal, selles India theosoophi uues päitese templis, mille nurgakivi panemine kuus (6) aastat tagasi Dr. Annie Besant'i poolt toime pandi, õnnistati teist „Messiaast“ oma uuele auasimale ja waliti ka kobe kalfsteistikümmend apostlit, kes alati tema saatjad on. Sulzbacher Volksztg. 1926.

Maailm kirikusse. Olles kõigetülgne ärimees on Henry Ford mõnele Ameerika kirikutele soowitanud religioonsete tunnete tõstmiseks kirikus tantsupõrandaid sisse seada, sest muidu olla karta, et noorsugu täielikult kirikust ära wõõrduw. Selle ettepaneku ar-

wustajaid waigistas Ford tähenduslega, et piibel tantsu lubatuks tunnistada. — Ernie Kolden, üks noor kapelmeister, muudab wanad kiriku lauluwõltsid jazzmuusikaks ümber, et seega kirikusläämiste meeldiwamaks teha. Kuus Ameerika waimulikku on seleks oma nõusoleku ja toetuse annud. Broadway templis tulla see uus korraldus esimeseks teostamiseks.

Auf der Warte, 22 Johrgang, nr. 50.

Kui suur oli Noa laew? Ameerika tehniline ajaleht „Engineering-News Record“ kirjutab: „Meieaegne huwi laewanduse wastu on laewanduse tundjaid põhjustanud Noa laewa suurust wälja arwama ja nemad teatawad enda uurimise tulemustes, et laewa pikkus 480 jalga, laius 80 jalga ja kõrgus 48 jalga. Laewa tonnimeõõt oli 11413 ja seal oli küllalt ruumi kõikidele loomade sugudele, mis sugused Bufeoni poolt ülesloetud ja mis arwult 244 on, ja sinna oleks weel 1000 inimest kui ka kõikide jaoks tarwisminewatele toidutagawaradele ruumi olnud.“ Crapooletud otustajad annawad tõeale au.

Maailma mitmesuguste kristlike usutunnistustes kuuluwate isikute koguarwu arwatakse ümmarguselt wõetud 560 500.000 olewat. Nendest on Rooma-katoliiklasi 273.500.000 greeta-katoliiklasi 121.000.000 ja protestantlasi 170 000 000. Piibel ütleb: „Kellel Kristuse Waimu pole, see ei ole tema päralt“. Kui palju on nende 566 miljoni seas tõelisi kristlasi? Mille wastu protesteeriwad need 170 miljoni protestantlast tõelikult? Juuda rahwa suure hulga seas leidis Kristus ainult wähele hulga tõelisi usklikke ja oma järelejäijaid. Sarnane seisusord on ka praegusel ajal.

Uuema tehnika hädaoht suureneb filmanäht walt. Ameerikas on möödnud aasta jooksul ligi 25.000 inimest autode läbi surwatud ja ümmarguselt 700 000 inimest wigastatud. Autode arwu kaswamisega suureneb see hädaoht aasta-aastalt ja praegu ei teata wähematki abinõu selle kõrwaldamiseks.

Pikaeline perekond. Londoni läheduses elab ühe põlvkõllise perekond, kes ise 94 aastat on wanaks saanud. Järgmised tema „lapsed“ on weel praegu elus: Henry, 98 aastat wana; Cabel, 94; Georg 88; Fred 86; Helen 83; John 60 ja Edwin 75 aastat wanad. Nende seitsme isiku koguarwu teeb wälja 614 aastat.

Nõdrameelsuse suurenemine. Ameerika ühendatud Riikides tuleb igal aastal nõdrameelsete rawitusasutustes 75.000 uut nõdrameelsset isikut.

„Tõe Sõnumi“ aastakõigu hind on 180 m. Üksik ur. maksab 15 „

Wäljaandja: 1895 a. asutat. 7 p. Adw. Cesti Stit. Tellimised kui ka rahajaadetused saata Martha Daniel Merepuiestee nr. 14-a Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Wärengrub, Posti tän. nr. 48, kort. 5, Narwas, kuhu kaastõõd tulewad saata. D.-U. „Narwa Kirjastusühisuse“ trükk, Narwas. 1926.